

Юліан Новак

Острог (Україна)

УЛАС САМЧУК – П'ЯТЬ УРОКІВ ПОШУКУ ПРАВДИ

Шановні присутні, для мене, студента 1-го курсу гуманітарного факультету Острозької академії є за честь бути присутнім тут та можливість поділитися деякими висновками, аналізуючи спадщину нашого земляка Уласа Самчука. Місією моєї майбутньої спеціальності, журналістики є, на мій погляд, донесення правди до наших співвітчизників, які будують українську державу. Під правдою ми маємо на увазі достовірну інформацію.

Як формулював правду Улас Самчук?

Улас Самчук прожив складне життя, основна драма якого – вигнання його з улюбленої України. Опинившись там, за межами «Степової Еллади», за визначенням іншого нашого велетня – вигнанця Євгена Маланюка, він намагався у своїх багато чисельних творах не поспішаючи з висновками, розібратися, перш за все самому, а що трапилось в Україні в першій половині ХХ століття?

І ось він аналізує матеріал. Ретельно описує, те що втрачено. Пошук втраченого часу. Так, цим займалося багато майстрів слова. Найбільш розрекламований французький романіст – Марсель Пруст. Пруст на весь світ прославив його рідний Комбре (роман «У напрямку Свана»). Улас Самчук у романі «Волинь» – місто Острог. Екзальтація маленького героя передвоєнним Острогом передається читачеві з надзвичайною переконуючою силою. Це практично репортаж з того Острога початку 20 століття, який зник у 1942 році. Тобто Самчук вміє не просто звернути увагу читача, а захопити його чаром своєї літературної майстерності. Одночасно, в творах Самчука відсутня ідеалізація будь-якої сторони, що описується. Це може здатися дивним у відношенні до Уласа Самчука. Ми знаємо його біографію і його принципові державницькі

погляди. Але в його книжках жодної пропаганди, тобто абсолютна повага до читача, віра в його здатність зробити висновки самим. Це доказ високої поваги цього чоловіка до свого народу, його рафінованої інтелігентності.

Отже, на мій погляд, перший урок Уласа Самчука для нас – бути максимально об'єктивним в описі подій.

Другий урок, на мій погляд, – намагання зачепити читача самотньою майстерністю описів. Персонажі його творів промовлять до нас нашою рідною мовою, якою розмовляємо, ми на Поліссі. Що він цим досягає? Привернення уваги до матеріалу. Показником цього є те, що в його книжки невільно хочеться повернутися знову і знову, щоб перечитати ще раз його описи, афоризми, висновки, зачудуватися цими перлами, які народила ностальгія за втраченою Україною.

Третій урок – відсутність хуторянства. Улас Самчук зачаровувався світовою літературою, в його романах посилення і на класиків марксизму, і на світочів світової поезії ХХ століття, наприклад Рільке (роман «Волинь» і Мандельштама (трилогія «Ост»). Себто цим він доводить, що у своїх творах він говорить про вічні теми, що хвилюють людство – добра і зла, любові та ненависті, цінності сім'ї, святість батьків тощо.

Четвертий урок, як на мене, це мужність Уласа Самчука, як журналіста. Ми знаємо, що він редагував газету «Волинь» у Рівному з 1941 по 1943 рік включно. Що то були за роки для нашого народу загальновідомо. Навала 2-ох окупантів, втягнення України в чужу, непотрібну їй війну. Він не міг вести репортажі в окупованому німцями Рівному, але він сміливо ніс українське слово усіма доступними йому методами. Українське слово лунало на шпальтах «Волині» попри все, незважаючи на те, що німці зрадили українській справі і не захотіли стати її союзником, як скажімо словакам чи хорватам, яким дозволила створити свої національні держави. Але німці врятували нам Самчука і вивезли його з України у 1943 року, тому ми отримали можливість перечитати повоєнного Самчука. Допомогло і блискуче знання німецької мови. Без цього

він не переклав би нам Рільке з німецької на українську поряд із ще одним велетнем українського духу – Юрієм Кленом.

У радянські часи про Самчука розповідали як колабораціоніста з німцями. Прийшов час нам відкинути ці російські міфи. Так з точки зору інтересів Росії він колабораціоніст, а з точки зору українських інтересів – це дипломат, який уміло використовував ті можливості, які надавали йому особисті контакти з німцями в ім'я інтересів української справи. Два роки «Волинь» виходила в Рівному попри німецькі репресії щодо українських патріотів.

П'ятий урок Самчука – несприйняття будь-якого деспотизму. Він не зловживає словом «Бог» де треба і не треба. Але він відчуває його тонко, відчуває його присутність, наприклад в молитві матері. Мабуть, відчуваючи відповідальність, яку він бере на себе, кидаючи виклик догматизму у всіх його проявах, він бере собі на допомогу Божественну комедію Данте у 2-му томі роману «Ост». У мініатюрні форми люди намагаються втиснути грандіозний зміст, це їм, розуміється, не виходить, вдаються до насильства, і замість Добра чинять Зло. Це і є тема Дантового твору.

Так, що Самчук для нас – це недооцінений класик ХХ століття світового значення. Його твори – то криниця українського духу. Він не дожив 4 роки до 1991 року, але повернувся все ж до нас на Україну, про що мріяв, марив усе своє непросте емігрантське життя. *«Без надії – сподіваюсь» кредо Лесі Українки підтвердило свій сенс на прикладі Уласа Самчука.* «Ви жили у цьому краю, бачили його широкі простори, бачили небо, налите теплом, налите барвами, яких ніде більше нема. Ви ступали по наших дорогах, по наших стежках. Кажу вам велику правду. Нема кращих стежок і ні доріг, веселіших від наших, від тих, які щодня і щоранку попірала підшви наших ніг» (Роман «Марія»). Ось у цих словах великого українця, нашого земляка Уласа Самчука – сказано все про все.